

Apostlagärningarna 11. Övers och komm: Bo Giertz

Apostlagärningarna Kapitel 11 Hednadopet godtas i Jerusalem (Apg 11:1–18)

Översättning

Apostlarna och de bröder som fanns överallt i Judeen fick nu höra, att också hedningarna hade tagit emot Guds ord. När Petrus kom upp till Jerusalem började de omskurna gå till rätta med honom och sade: Du har ju tagit in hos oomskurna och suttit till bords med dem! Då redogjorde Petrus för allting i tur och ordning, ända från början, och sade: I staden Joppe var jag försänkt i bön och kom i hänryckning och såg en syn. Något som liknade en stor segelduk sänktes ned från himlen vid sina fyra och hamnade mitt framför mig. Jag stirrade på den och märkte att där fanns både tama och vilda djur och ormar och himmelens fåglar. Jag hörde också en röst som sade: Tag för dig, Petrus, slakta och ät. Men jag svarade: På inga villkor, Herre, aldrig nånsin har något oheligt eller orent kommit i min mun. För andra gången kom då en röst från himlen: Vad Gud har förklarat rent, det skall du inte kalla oheligt. Detta skedde tre gånger å rad, och sen drogs alltsammans upp till himlen igen. Alldeles i samma stund kom det tre män, som skickats till mig från Cesarea, och stod utanför huset där vi bodde, och Anden sade till mig att jag skulle följa med dem utan betänkligheter. De sex bröderna här kom också med mig, och vi gick in i huset där mannen bodde. Han berättade för oss hur han sett ängeln stå där i huset och säga: Skicka bud till Joppe och låt hämta Simon som kallas Petrus. Han skall tala sådana ord till dig som gör att du blir frälst med hela ditt hus. När jag så började tala till dem, föll den helige Ande på dem, alldeles som på oss i begynnelsen. Då kom jag ihåg Herrens ord: Johannes döpte med vatten, men ni skall bli döpta i den helige Ande. Om nu Gud gav dem samma gåva som han gav oss, genom tron på Jesus Kristus, vem var då jag som skulle haft makt att hindra Gud?

När de hörde detta, lät de sig nöja. De prisade Gud och sade: Alltså har Gud skänkt också hedningarna den omvändelse som för liv.
Kommentar

Första halvan av det kapitel som nu följer borde ha förts till det föregående. Kapitalindelningen i våra biblar gjordes i början av 1200-talet och följer inte alltid innehållet. Till berättelsen om Kornelius hör också det som nu följer.

Det blev opposition bland de judekristna mot Petrus sätt att handla. Det är inte att undra på. De kristna visste ju att de var Guds rätta Israel som hade tagit emot sin Messias. De var förbundets folk. Hittills hade det varit en religiös plikt för Guds folk att avgränsa sig från alla andra folk och leva på ett sätt som skilde sig från hedningarnas. Därför hade de många föreskrifterna orent och orent sådan betydelse. De påminde både juden och hans omgivning om att det fanns en enda Gud och att man skulle tjäna honom. Det var inte lätt att dra konsekvenserna av det nya som kommit med Jesus. För de judekristna i Jerusalem måste det ha tett sig som äventyrligt att göra som Petrus. Kunde man verkligen bli kristen utan att tas upp i det gamla Israel på det gamla sättet, genom att som en god proselyt bli omskuren och åta sig att lyda Mose lag? Kunde en kristen gå utanför de skyddande murar, som Gud hade byggt kring sitt folk? Vi får inte tro att det var idel nationell högfärd och rasism som gjorde att judarna avgränsade sig mot alla andra. Den djupaste orsaken var deras övertygelse att de skulle stå för något, som världen helst ville utrota: tron på den ende sanne Guden.

Petrus försvarade sig med att lägga fram enkla fakta. Lukas upprepar omständligt vad han redan berättat. Det är folklig berättarstil och kan vara en reminiscens av den form i vilken detta berättades i kyrkan (kanske av Petrus själv). Det kan också hänga samman med en benägenhet som Lukas har att upprepa viktiga saker. Han var Pauluslärjunge och medarbetare i missionen bland grekerna. För honom var det viktigt att visa, att missionen bland hedningarna skedde i fullt samförstånd med urförsamlingen i Jerusalem.

Några små detaljer kompletterar den bild vi redan fått. Vi får veta att det var sex bröder från Joppe som följde Petrus till Cesarea. Petrus talar om vilda djur som han såg i segelduken. Många av dem ansågs särskilt orena. Petrus varierar en smula sitt svar till Herren, men däremot återger han ordagrant vad rösten sade från himlen. Det är utmärkande för den apostoliska traditionen. Medan detaljerna i en berättelse kan variera, brukar Jesu egna ord återges likalydande.

Resultatet blev att de lagtrogna i Jerusalem lät sig nöja och gick med på att Petrus hade handlat rätt. För egen del fortsatte de troligen att leva lika avskilt som förut. Det blev tillåtet att handla som Petrus, men det var inte självklart att alla kristna skulle göra det. Det fanns kvar olösta problem, och vi kommer att möta dem i fortsättningen.

Den ”västliga texten” som finns bevarad bland annat i den berömda Codex Bezae i Cambridge ger oss – som vi sagt i inledningen – på många ställen en annan ordalydelse. Det är för det mesta fråga om en utförligare text. Vi har ett typiskt exempel i början av det här avsnittet. Där står i den ”västliga” texten: Efter tämligen lång tid ville Petrus bege sig till Jerusalem. Han kallade till sig bröderna och styrkte dem och reste sen genom landsbygden under flitigt talande och undervisade dem. Så träffade han dem (underförstått: som bodde i Jerusalem) och berättade för dem vad Guds nåd hade uträttat. Men de omskurna bröderna gick till rätta med honom…

Olikheter av detta slag ger närmast intryck av att någon har överarbetat en äldre, något yvigare text och kortat ner den för att få den mera koncentrerad. Det är grunden för antagandet att det är Lukas själv som gett ut en översedd upplaga av sitt verk. Men på andra ställen verkar den ”västliga” texten vara den yngre, och flertalet forskare betraktar den som en senare överarbetning.

Genombrott för hednamissionen i Antiokia (Apg 11:19–26)

Översättning

De som fick fly undan den förföljelse som bröt ut för Stefanus skull hade dragit vidare ända till Fenicien, Cypern och Antiokia, men de hade inte förkunnat Ordet för andra än judar. Nu fanns det några bland dem, folk från Cypern och Cyrene, som hade kommit till Antiokia, och där vände de sig också till grekerna med evangeliet om Herren Jesus. Herrens hand var med dem, och det blev ett stort antal som kom till tro och omvände sig till Herren. Ryktet om den saken kom också till församlingens öron i Jerusalem. Då sände de Barnabas till Antiokia. När han kom dit och fick se vad Guds nåd hade verkat, glädde han sig och uppmanade dem alla att hålla sig till Herren, helhjärtat och troget. Han var nämligen en god man, full av helig Ande och tro. Så blev det ytterligare en stor skara som fördes till Herren. Men Barnabas reste sin väg till Tarsus för att leta reda på Saulus. Han fann honom och tog honom med sig till Antiokia. Där verkade de sida vid sida i församlingen under ett helt år och undervisade en stor skara. Det var i Antiokia som lärjungarna för första gången fick heta kristna.

Kommentar

Lukas vänder nu tillbaka till konsekvenserna av förföljelsen efter Stefanus död. Han har förut berättat, vad det betydde att lärjungarna skingrades ut över Palestina. Nu får vi höra att det fanns åtskilliga som satte sig i säkerhet utanför landets gränser. Också de bar överallt med sig samma iver att evangelisera – denna iver, som tycks ha varit självklar i urkyrkan och som gjorde att kristendomen bredde ut sig över allt där det fanns kristna.

Lukas skildrar utvecklingen norröver. Troligen kom det kristna judar också till Alexandria och Rom. På båda ställena växte det tidigt fram starka och livskraftiga församlingar, men deras uppkomst är höljd i dunkel. Om Antiokia vet vi bättre besked. Det var romarrikets tredje stad, näst efter Rom och Alexandria. Ända dit kom nu flyktingarna från Jerusalem. Det var fråga om grekisktalande judar. Kolonier av sådana fanns det överallt i kuststäderna i Fenicien (landet norr om Palestina) och på Cypern, och många av flyktingarna kan ha hört hemma där. En av de sju som valdes att ha hand om fattigunderstöden var ju ”en proselyt från Antiokia” (6:5).

I Antiokia hände nu något som skulle få världshistoriska konsekvenser. Några judar från Cypern och Cyrene (i Afrika) vände sig direkt till hedningarna med sin predikan, och de gjorde det med påtaglig framgång. När man i Jerusalem fick höra om saken, gjorde man något som vittnar om det ansvar man kände för den fortsatta utvecklingen och för hela kyrkan. Man skickade dit en visitator och rådgivare, och man valde en man som själv var grekisktalande och född utanför Palestina (på Cypern, inte långt från Antiokia, 4:36). Han såg genast, att här hade skett ett Guds verk, och han gick helhjärtat in i det. Han tog också ett viktigt initiativ: han sökte upp Paulus. Det var Barnabas som några år tidigare hade tagit sig an Saulus när han första gången efter sin omvändelse kom till Jerusalem och ingen av de kristna vågade lita på honom. Nu reste han till Tarsus för att ”leta reda på honom”. Lukas använder ett uttryck som antyder, att det inte var så alldeles lätt. Saulus hade tydligen försvunnit ur blickfältet. Judarna i Tarsus ville säkert inte kännas vid avfällingen. Hur hans egna föräldrar som var rättrogna fariséer ställde sig (om de ännu levde), det vet vi inte. Möjligen får vi en antydning hos Paulus själv, när han (i Fil 3:5f) räknar upp allt som han sen barndomen kunde berömma sig av att han var av Israels folk och Benjamins stam, en lagtrogen farisé, en ostrafflig man, och sedan säger att han för Kristi skull har gått förlustig alltsammans. Han berättar också (2 Kor 11:24) att han av judarna fem gånger hade fått ”fyrtio slag på ett när” – det värsta straff som synagogan kunde utdöma. Lukas har ingenting att berätta om detta, och det troliga är att det mesta hade drabbat Paulus innan Barnabas hämtade honom i Tarsus.

I Antiokia var det som namnet ”kristna” (eller snarare ”kristianer”) började användas. Det var tydligen de utomstående som använde det namnet om anhängarna till den nya tron. Själv kallade de sig vanligen för ”lärjungar”, ”bröder”, ”troende” eller ”heliga.”

De hednakristna visar sin samhörighet med Jerusalem (Apg 11:27–30)

Översättning

Vid den tiden kom några profeter från Jerusalem ned till Antiokia. En av dem som hette Agabus trädde upp och förutsade, driven av Anden, att en svår hungersnöd skulle drabba hela världen. Den kom också under Klaudius. Då beslöt lärjungarna att, var och en i mån av sina tillgångar, bidra med en gåva som skulle skickas till bröderna i Judeen. Så gjorde de, och sin gåva överlämnade de genom Barnabas och Saulus till de äldste.

Kommentar

Lukas fogar här in en liten notis om något som vi skulle kalla ”mellankyrkligt hjälparbete” – det första i sitt slag. Det arbetet var – som riktig kyrkohjälp bör vara – ömsesidigt och både andligt och materiellt. Från Jerusalem kom karismatiker som blev de nykristna till hjälp. En av dem – som vi längre fram kommer att möta i Palestina – förutsade en svår hungersnöd. Den kom också ”under Klaudius”. Kejsar Klaudius regerade åren 41–54. Romerska historieskrivare bekräftar att det på hans tid kom hunger, torkperioder och skördekatastrofer. Det tycks som om man vid den här tiden på allvar började få kännning av de miljöproblem som skogsskövlingen i medelhavsområdet hade med sig. Josefus – den judiske historikern – bekräftar att Palestina på Klaudius tid drabbades av en svår hungersnöd. Det tycks ha varit något av åren 44–48. Det är tydligen den nödtiden, som fick antiokenarna att gripa in. Dåliga skördar hade alltid med sig våldsamma prisstegringar på spannmål, och det var de fattiga som drabbades värst. Vi har redan hört att församlingen i Jerusalem hade ovanligt många fattiga. Det var därför man gjorde en insamling i Antiokia och lät Saulus och Barnabas överlämna pengarna. Det var ”de äldste” som tog emot dem. Lukas använder här ordet ”presbyterer”, som nu blivit namnet på församlingens ledare och som så småningom skulle ge upphov till vårt ord ”präst”. Ordet hade lånats från judarna, där de ”äldste” varit både andliga och världsliga ledare. Varför apostlarna inte nämns i det här sammanhanget vet vi inte. De kan ha varit skingrade på

grund av den förföljelse som utbröt ungefär samtidigt. De sju &diakonerna& hade troligen skingrats redan vid förföljelsen efter Stefanus död. Kanske hade presbytererna då övertagit uppgiften att sköta utdelningen till de fattiga.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt
Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Apostlagärningarna